

~~ICE M~~

Dit rapport bestaat uit
34 bladzijden.
Het totaal aantal blad-
zijden van de bijlagen
bedraagt: 35 bladzijden.

I N H O U D :

Hoofdstuk I	-	Dr. Ir. A. Q. KHAN	:	blz. 2
"	II	- Binnenkomst	:	" 3
"	III	- Werkperiode bij FDO	:	" 9
"	IV	- Detachering bij UCN	:	" 13
"	V	- Verwijdering uit het UC project en vertrek	:	" 17
"	VI	- Contacten:		
			:	" 20
			:	" 21
		Pakistaanse stagiaires	:	" 25
			:	" 26
"	VII	- Profiel	:	" 29
("	VIII	- Nagekomen informatie	:	" 31)

9/7-1979.

Stg. *Gebinn*
 Datum: *13-12-1979*
 Kenmerk:
 Rubr. ambt.:
 Aantal pag.: *20*
 Aantal ex.:

Ex. nummer:

Einddatum rubr.:
13-12-1979
BVA
BA
paraaf SG

~~GEHEIM~~

~~GEHEIM~~

INLEIDING

Op 15 juni 1979 werd door de interdepartementale werkgroep Pakistan/Khan besloten om uit haar midden een onderzoekgroep te formeren en dit team te belasten met het instellen van een onderzoek met betrekking tot de Pakistaan dr. ir. A.Q.Khan.

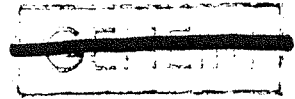
Dit onderzoek werd noodzakelijk geacht i.v.m. het feit dat door de BVD informatie was ontvangen waaruit zou kunnen worden afgeleid dat Pakistan de beschikking heeft over gegevens met betrekking tot de Nederlandse SNOR en CNOR centrifuges.

De taak van het onderzoekteam was om vast te stellen tot welke UC-gegevens Khan gedurende zijn verblijf in Nederland toegang heeft kunnen hebben en of en op welke wijze hij daadwerkelijk getracht heeft deze gegevens in handen te krijgen.

./.
Bij het onderzoek dat op 19 juni 1979 aanving werden in totaal 25 personen geïnterviewd. De namen van deze personen zijn in de bijlage 1 van dit rapport gevoegd.

Van de gesprekken met betrokkenen zijn afzonderlijke verslagen gemaakt. In het rapport zijn de gegevens welke uit de interviews zijn verkregen, verwerkt.

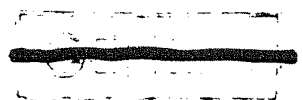
~~GEHEIM~~

I. A.Q. KHAN

1. De Pakistaan Abdul Quadeer KHAN werd op 1 april 1936 te Bhopal (India) geboren. Hij studeerde aan de universiteit te Karachi waar hij in 1960 zijn "Bachelor of Science" graad behaalde in de vakken Wis-en Natuurkunde en Engels. In 1961 vertrok KHAN naar het buitenland. Hij studeerde achtereenvolgens aan de
 - Volkshogeschool te Düsseldorf (Duitse taal van november 1961 tot maart 1962)
 - Technische universiteit, Berlin-Charlottenburg (metaalkunde van september 1962 tot juli 1963)
 - T.H.Delft (metaalkunde, van september 1963 tot juli 1967)Hij behaalde hier zijn ingenieurstitel.
 - Universiteit van Leuven (metaalkunde van 1968 tot mei 1972)In 1971 promoveerde hij in Leuven.

2. In 1972 vestigde KHAN zich met zijn gezin in Nederland. Vanaf 12-5-1972 woonde hij op het adres [REDACTED], Zwanenburg. KHAN is op [REDACTED] gehuwd met [REDACTED] geboren [REDACTED] te [REDACTED] (Zuid Afrika). Zij bezit de Britse nationaliteit. Het echtpaar heeft twee kinderen (respectievelijk geboren 1969 en 1970).

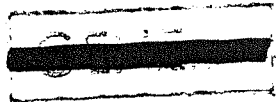

~~GEHEIM~~

II. BINNENKOMST

1. Vanuit Leuven verzond A.Q.KHAN op 2 juli 1971 een sollicitatie-
./ brief (bijlage 2) naar FDO (Fysisch Dynamisch Onderzoek) een
technisch adviesbureau dat deel uitmaakt van het VMF concern.
Nadien heeft KHAN nog een oriënterend bezoek aan FDO gebracht
(datum onbekend) waarbij gesproken is over de vervulling van
een functie bij de afdeling metaalkunde van dit bedrijf
waarvan de chef, ir. ██████████, een oud studiegenoot van
KHAN uit Delft was. Bij FDO bestond een vacature nadat een
metallurg wegens ongeschiktheid was ontslagen.
Niet gebleken is of aan de sollicitatie van KHAN nog een initia-
tief van FDO is voorafgegaan. In ieder geval is van deze
vacature niet per advertentie gewag gemaakt. Het is overigens,
zo werd door insiders verklaard, niet ongebruikelijk dat
metallurgen zich bij bedrijven als sollicitant aanmelden
zonder dat zij hiertoe middels een advertentie of anderszins
zijn uitgenodigd.
Binnen de betrekkelijk kleine kring van metallurgen worden de
in het bedrijfsleven ontstane vacatures snel bekend.
2. Ook bij Fokker heeft A.Q.KHAN in 1971 voor een functie als
metaaldeskundige gesolliciteerd. Ook hier had men behoefte aan
een dergelijke wetenschapsman zonder dat dit per advertentie
was aangekondigd. Bij Fokker is niet meer terug te vinden
wanneer en op welke wijze het eerste contact tot stand is
gekomen. Afgaande op de brief welke KHAN later (5-9-1971) aan
Fokker schreef is door de sollicitant een bezoek aan Fokker
gebracht waarbij hij is rondgeleid. Aangezien de sollicitant
in deze functie ook te maken zou krijgen met militaire pro-
ductie werd door Fokker bij de BVD een aanvraag voor een
veiligheidsonderzoek (voor kennisneming van gegevens tot en
met de rubricering GEHEIM) naar KHAN ingediend. Naast het hier-
bij gebruikelijke administratieve onderzoek werd door de BVD
ook bij de Belgische zusterdienst geïnformeerd of gegevens
over KHAN tijdens zijn verblijf in België in de administratie
naar voren waren gekomen. Er werden bij het onderzoek geen
nadelige gegevens over de sollicitant bekend.
De tewerkstelling bij Fokker is niet geëffectueerd doordat
een personeelsstop werd afgekondigd. KHAN heeft, nadat hij

~~GEHEIM~~

./.

daarvan op de hoogte is gebracht, op 5 juli 1971 nog een brief (bijlage 3) aan Fokker geschreven. In deze brief spreekt hij zijn teleurstelling uit over de negatieve reactie van Fokker en verklaart hij nog altijd beschikbaar te zijn. Deze brief is dus geschreven 3 dagen nadat hij zijn sollicitatiebrief aan FDO had gezonden.

3. Hoewel enkele essentiële gegevens m.b.t. de allereerste aanzet tot de tewerkstelling bij FDO ontbreken kan toch gesteld worden dat er geen gegevens werden gevonden die er op duiden dat KHAN zich bij FDO heeft ingedrongen met het doel zich uiteindelijk UC-technologie toe te eigenen.
4. Op de sollicitatie van KHAN werd door FDO positief gereageerd. De chef van de afdeling metaalkunde, ir. [REDACTED], kende KHAN's kwaliteiten en wilde graag met hem in zee gaan. Na het eerste contact duurde het tot mei 1972 alvorens KHAN bij FDO werd tewerkgesteld.
Een en ander hield verband met de beëindiging van de door hem in het kader van zijn studie verrichte onderzoekwerkzaamheden en het afsluiten van zijn proefschrift.
Bovendien vergde het enige tijd alvorens hij over de noodzakelijke verblijfs- en werkvergunning kon beschikken.
5. Begin februari 1972 is door de directeur van FDO, ir. [REDACTED] met de beveiligingsfunctionaris van UCN, Den Haag, de heer [REDACTED], telefonisch gesproken over de mogelijkheid tot inschakeling van Dr. KHAN bij de UC-zaken bij FDO.
[REDACTED] achtte het zeer onwaarschijnlijk dat het Ministerie van Economische Zaken toestemming voor een dergelijke tewerkstelling zou geven in verband met het feit dat het hier een z.g. "non national" betrof.
Door FDO verstrekte aanvullende gegevens over KHAN gaven de zaak echter een ander aanzien.
Het betrof immers een man die reeds 11 jaar in het Westen bleef en die had kenbaar gemaakt zich blijvend in het Westen (bij voorkeur in Nederland) te willen vestigen.
Hierbij zou, aldus [REDACTED], gesproken zijn over een voorname van de zijde van KHAN zich tot Nederlander te naturaliseren

~~GEHEIM~~

Door [REDACTED] is hierna deze kwestie met de heer [REDACTED], beveiligingsambtenaar van het Ministerie van Economische Zaken, die belast is met het toezicht op de beveiliging van het UC-project in Nederland, besproken. Door [REDACTED] werd geconcludeerd dat de persoonlijke gegevens over KHAN, zoals die door FDO telefonisch aan [REDACTED] waren doorgegeven, door het bedrijf op schrift moesten worden gesteld en aan UCN toegezonden dienden te worden. Een en ander is geschied.

De gevraagde informatie werd in een brief aan [REDACTED], ondertekend door de directeur van het bedrijf, Ir. [REDACTED], op 4 februari 1972 aan UCN ter kennis gebracht, vergezeld van een curriculum vitae van KHAN (bijlage 4).

Op 15 februari 1972 is door [REDACTED] een aanvraag voor een veiligheidsonderzoek in de categorie 'B' bij de BVD ingediend waarbij de door FDO opgemaakte stukken werden meegezonden.

6. De rubriceringsgraad van de UC-gegevens waarmee KHAN als metallurg op de hoogte zou raken kan niet exakt worden aangegeven.

Er bestond in die jaren nog geen tri-partite 'security classification guide' waarin de rubriceringsgraad van alle UC-onderdelen was aangegeven.

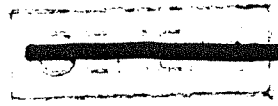
De beoordeling geschiedde toentertijd o.a. aan de hand van een z.g. 'tekeningenlijst' welke in Nederland was samengesteld teneinde een uniforme rubricering voor tekeningen van UC-onderdelen te bewerkstelligen.

Voor het overige werd de vaststelling van de rubricering van geval tot geval bekeken waarbij de hoogte ervan afhankelijk was van de mate waarin nieuwe essentiële UC-technieken waren verwerkt.

Het metallurgisch onderzoek dat bij FDO werd uitgevoerd, besloeg slechts een klein gedeelte van de gehele UC-technologie. Naar de inschatting van de deskundigen kwam bij deze research geen essentiële en gevoelige know-how aan de orde.

Dat betekende dat de gegevens waarvan KHAN binnen zijn werkterrein kennis zou moeten nemen naar alle waarschijnlijkheid niet hoger dan Dienstgeheim/Vertrouwelijk gerubriceerd waren.

~~GEHEIM~~

7. De reden waarom internationaal nog geen definitieve afspraken bestonden over de hoogte van de rubriceringsgraden lag in het verschil van opvatting dat hierover in de tri-partite nog bestond.

Het beleid in deze kwestie was destijds nog een onderwerp van heftige discussie tussen de drie landen. Aangezien het dus niet mogelijk was om ten aanzien van de diepgang van de in te stellen veiligheidsonderzoeken nauwkeurige nuanceringen aan te brengen is in juli 1970 tussen de BVD, Economische Zaken en UCN de afspraak gemaakt dat de personen welke met gerubriceerde UC-kennis in aanraking zouden komen allen een z.g. 'B' onderzoek zouden ondergaan welk onderzoek wordt ingesteld als toegang tot gegevens t/m Geheim moet worden verkregen.

8. Op grond van de uitkomst van het administratieve veiligheids-onderzoek - waarbij betrokken werd het resultaat van het eerder ten behoeve van Fokker verrichte administratieve onderzoek - deelde de BVD op 23 februari 1972 aan de Minister van Economische Zaken mede dat ten aanzien van Dr.KHAN geen nadelige gegevens bekend waren geworden.

heeft het formulier (het z.g. 'fiche') met de door de BVD vermelde aantekening 'niets ten nadele bekend' aan UCN () doorgezonden (bijlage 5).

./.

heeft zijn goedkeuring aan de inschakeling van KHAN bij UC-zaken gegeven hoewel hij zulks niet op het fiche heeft kenbaar gemaakt.

Het doorzenden van het fiche door aan zonder afwijzend commentaar moet als positieve reactie op het verzoek tot inschakeling worden gezien.

Een en ander is bovendien in een later telefonisch contact tussen en aan de orde geweest waarbij aan laatstgenoemde de beslissing en de hieraan ten grondslag liggende beweegredenen zijn medegedeeld.

9. De volgende overwegingen hebben tot zijn beslissing gebracht.

- a) de inschakeling vond plaats bij een contractor van UCN.
- b) de werkzaamheden zouden KHAN niet in aanraking brengen met essentiële en gevoelige gegevens. Er zou slechts toegang tot laaggerubriceerde gegevens noodzakelijk zijn.

~~GEHEIM~~

- c) KHAN had reeds 11 jaar in West-Europa vertoefd en zou een verzoek van naturalisatie tot Nederlander indienen.
- d) het 'B'-onderzoek door de BVD verricht had geen nadelige gegevens opgeleverd.

Hierbij dient - mogelijk ten overvloede - te worden opgemerkt dat Pakistan in het jaar 1972 nog geen speciale aandacht verdiende in verband met pogingen om zich van nucleaire technologie meester te maken.

- 10. De in het vorige punt genoemde overwegingen hebben [REDACTED] er tevens toe gebracht deze inschakeling niet aan het Joint Committee *) voor te leggen. Het meest doorslaggevende argument was bovendien dat de know-how waarvan KHAN kennis zou nemen niet viel onder de door de partners in de tri-partite ingebrachte technologische informatie.

- 11. Door [REDACTED] is [REDACTED] (FDO) ervan op de hoogte gebracht dat toestemming tot inschakeling van KHAN was verkregen. Zulks is aangetekend in het hiertoe bijgehouden deelnemersbestand bij UCN.

Met ingang van 15 mei 1972 is KHAN met zijn werkzaamheden bij FDO aangevangen.

Op 19 mei 1972 werd door hem een geheimhoudingsverklaring (bijlage 6) getekend.

Op 6 juni 1972 is een en ander formeel bezegeld door de opvoering van KHAN op een lijst van personen die ten behoeve van het UC-project t/m Geheim waren gecleared. Deze lijst is op genoemde datum door [REDACTED] aan FDO toegezonden.

- 12. Het in het telefoongesprek tussen [REDACTED] en [REDACTED] genoemde verzoek van KHAN tot naturalisatie wordt in de brief van 4 februari 1972 door FDO niet bevestigd. Hierin is slechts sprake van een 'besluit zich in het Westen en zo enigszins mogelijk in Holland te vestigen'.

*) In de 'agreed minutes relating to the interim agreement on security procedures and classification' van 4 maart 1970 staat vermeld: ad(1)(a): 'no clearance for access to information graded Confidential or above will be given to persons not nationals of any of the three Contracting Parties except as maybe otherwise agreed by the Joint Committee'

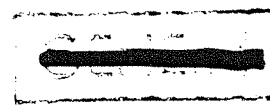
~~GEHEIM~~

~~GEHEIM~~

- 8 -

Of een verzoek tot naturalisatie ook inderdaad door KHAN is gedaan is tijdens de sollicitatieprocedure niet nagegaan.

~~GEHEIM~~

III. WERKPERIODE BIJ FDO.

1. Het dienstverband van Dr. KHAN met FDO liep van 15 mei 1972 tot 1 maart 1976.

KHAN was verbonden aan de afdeling materiaalonderzoek van FDO waar hij metallurgisch onderzoek voor het UC project verrichtte. In bijlage 7 is een opsomming van de aan KHAN verstrekte UC opdrachten gegeven.

2. De organisatie van de werkzaamheden ten behoeve van het UC project was destijds als volgt:

Het RCN laboratorium *) (afdeling materiaal en fabricage onderzoek) te Duivendrecht verstrekte aan de fijn mechanische afdeling (FMA) van VMF-Werkspoor opdrachten voor de fabricage van proefonderdelen voor het UC-project. Deze onderdelen werden vervolgens door FDO (afdeling materiaalonderzoek) bestudeerd. In het kader van zijn werkzaamheden had Dr. KHAN derhalve veel contact met het RCN laboratorium en de FMA.

In de periode 1972-1975 vormde de FMA een gecompartmenteerde eenheid binnen VMF-Werkspoor. Formeel hadden alleen FMA-medewerkers en personeel van het RCN laboratorium toegang tot de FMA, doch FDO-medewerkers van wie bekend was dat zij "gescreend" waren werden eveneens toegelaten. De toegang tot de FMA-werkplaats kon worden verkregen nadat een afgesloten deur elektronisch van binnen was geopend. Bij UC-opdrachten aan de FMA werden altijd 2 tekeningen van het te produceren onderdeel meegezonden: één tekening was bestemd voor de werkplaats, de andere tekening werd geborgen in een afgesloten tekeningenkast. Tijdens de fabricage van de UC-onderdelen lagen de werktekeningen bij de betreffende locatie in de werkplaats. In de periode 1972-1975 werden bij de FMA motoronderdelen voor de SNOR/CNOR en 4M centrifuges (zonder gassysteem) gefabriceerd en samengesteld. Tevens werden in die periode in Almelo 5 prototypes van de Westduitse G2 centrifuge gemonteerd waarvoor de FMA alle onderdelen heeft gefabriceerd: boven-, onder- en tussen-schijven, mantel en gassysteem. Tijdens de montage van de rotoren hangen de werktekeningen aan de muur in de zogenaamde samenstellingsruimte van de FMA-werkplaats.

*) Het RCN laboratorium is medio 1977 overgeplaatst van Duivendrecht naar Almelo en is thans als UC-laboratorium opgenomen in de UCN organisatie.
FMA is thans een afdeling van FDO.

~~GEHEIM~~

Dr. KHAN, die bekend was als een bij het UC-project ingeschakelde medewerker van FDO, heeft diverse bezoeken aan de FMA gebracht.

Voor deze bezoeken had KHAN steeds een plausibele zakelijke reden.

Dr. KHAN is ook in eerdergenoemde samenstellingsruimte geweest, en kan werktekeningen van de door de FMA vervaardigde onderdelen gezien hebben.

FMA-medewerkers die door het onderzoekteam als informant geïnterviewd werden, hebben niet geconstateerd dat KHAN een overmatige belangstelling toonde voor tekeningen en/of theoretische technische details. Tijdens zijn bezoeken aan de FMA-werkplaats toonde KHAN zich meer geïnteresseerd in de feitelijke constructie van de onderdelen.

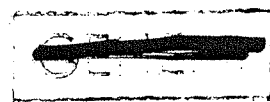
Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat KHAN, indien hij daarop uit was, bij de FMA kennis heeft kunnen nemen van gerubriceerde UC technologie die hij in het kader van de "need to know" voor zijn eigenlijke werk niet nodig had.

Concrete feiten en gebeurtenissen, die er op kunnen wijzen dat Dr. KHAN zich binnen de FMA essentiële - formeel buiten zijn eigen werkterrein gelegen - UC gegevens heeft toegeëigend, zijn niet aan de dag gekomen. Vastgesteld is echter dat de mogelijkheden hiertoe wel aanwezig waren.

3. Binnen FDO werd KHAN beschouwd als een normaal collega, die na verkregen clearance tot het UC-project was toegelaten.

KHAN was de materiaaldeskundige voor het UC-project en bij materiaalproblemen werd hij zonder terughoudendheid door andere collega's ingeschakeld. Hoewel op grond van artikel 14 van het ABUCO 1972 het "need to know" principe van kracht was waren de feitelijke werkomstandigheden bij FDO zodanig, dat er voor wat betreft KHAN geen afscherming van bepaalde bij FDO gedeponeerde UC-technologie bestond. KHAN heeft indien hij daarop uit was toegang tot andere dan metaalkundige aspecten van de UC technologie kunnen verkrijgen *).

*) In die verband dient te worden vermeld dat het "need to know" principe, in de entourage van een groep samenwerkende technici in het algemeen zeer moeilijk uitvoerbaar is.

4. KHAN heeft als medewerker van de afdeling materiaalonderzoek nauw samengewerkt met de afdeling ontwikkeling fabricagetechnieken van FDO.

Deze twee afdelingen werkten vaak aan dezelfde opdracht. In de praktijk had KHAN toegang tot alle gegevens waarover de afdeling fabricage beschikte.

FDO heeft ten behoeve van het RCN/UC laboratorium de fabricage techniek ontwikkeld voor de SMOR, CNOR, G2 en waarschijnlijk ook de 4M.

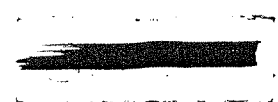
Er bestond met name in de beginperiode van het UC-project een nauwe samenwerking tussen het laboratorium en de afdeling ontwikkeling fabricage-technieken. Het overleg tussen het laboratorium en FDO strekte zich mede uit tot onderwerpen als scheiding, gasystemen en constructie en mechanica. In een later stadium (omstreeks 1973) - de ontwikkelingsfase was toen geleidelijk overgegaan in de productiefase - werd de relatie tussen de afdeling ontwikkeling-fabricage technieken en het UC laboratorium formeler en beperkte de door het laboratorium aan deze afdeling verstrekte informatie zich tot tekeningen van rotoronderdelen en lagerringen.

KHAN kan deze tekeningen hebben ingezien.

5. In het kader van de tripartite samenwerking was het noodzakelijk dat rapporten over fabricageontwikkeling van bepaalde onderdelen (tussenleden en endcaps) vertaald werden in het engels. KHAN heeft spontaan aangeboden deze rapporten te laten vertalen door zijn echtgenote. Aldus geschiedde en KHAN nam deze rapporten (dienstgeheim tot en met vertrouwelijk gerubriceerd) (bijlage 3) mee naar huis.

./.

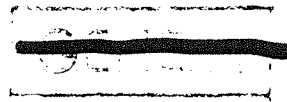
6. Dat Dr. KHAN bij FDOtoegang had tot alle bij FDO gedeponeerde UC informatie en dat hij daar mogelijk ook de hand op heeft gelegd kan worden afgeleid uit een mededeling van KHAN, eens gedaan aan een collega die in de onmiddellijke omgeving van hem woonachtig was en met wie hij naar kantoor samenreed. KHAN moet deze gezegd hebben alle geheimen van het UC project te kennen en in staat te zijn een UC te construeren.

~~GEHEIM~~

- 7- Door FDO is op verzoek van het onderzoekteam een opgave verstrekt van firma', waarmee KHAN in het kader van zijn werkzaamheden contact heeft gehad (bijlage 9). Deze opsomming is zeker niet volledig (FDO kon op korte termijn niet meer gegevens verstrekken).
8. Een UCN-medewerker deelde mede dat hij in 1974 tijdens bezoeken aan enkele toeleveringsbedrijven in de BRD en in Zwitserland vernam dat ook KHAN navraag bij deze firma's, die onderdelen voor de CNOR leverden, had gedaan. De betrokken UCN-medewerker had zich op grond daarvan destijds afgevraagd of FDO soms zelf met een UC-project bezig was.
9. In de periode dat Dr.KHAN aan FDO verbonden was is hij in het najaar van 1974 enige tijd in Almelo gedetacheerd geweest. Voor bijzonderheden zie hoofdstuk IV.
10. Geconcludeerd kan worden dat KHAN, als hij daarop uit was, bij FDO alle bij dit bedrijf aanwezige kennis over de UC technologie heeft kunnen vergaren.
- Om vast te stellen welke gegevens KHAN tijdens zijn werk bij FDO in handen heeft kunnen krijgen is nagegaan welke documentatie betr. de UC-technologie in de jaren 1972-1975 bij FDO berustte. Bijlage 10 geeft een opsomming van de door UCN aan FDO in die periode ter beschikking gestelde tekeningen en rapporten. Een opgave van documenten welke door het RCN aan FDO zijn verstrekt, is nog niet ter beschikking. Ook dienen de gegevens nog te worden vergeleken met een door FDO te verstrekken opsomming van documenten welke in genoemde periode bij dit bedrijf aanwezig waren.

~~GEHEIM~~

IV. DETACHERING BIJ UCN TE ALMELO.

1. In oktober 1974 liep de produktie van de CNOR centrifuge ten einde en diende een begin te worden gemaakt met het voorbereiden van de produktie van de G-2 centrifuge. In verband daarmee ontving UCN door tussenkomst van [REDACTED] een door [REDACTED] te München vervaardigd rapport over de G-2 centrifuge.

Dit rapport bestond uit 8 afzonderlijke delen, elk voorzien van de rubricering "Geheim". Elk deel bestond weer uit afzonderlijke kleinere delen "Dienstgeheim" gerubriceerd.

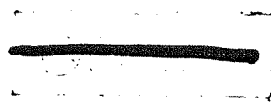
Hierbij werd ervan uitgegaan dat de kleine afzonderlijke delen tesamen informatie bevatten welke de rubricering GEHEIM diende te hebben. Het rapport was gesteld in de Duitse taal en bevatte onder meer werkinstructies voor de bouw van de G-2 centrifuge.

Toen bleek dat het werken met de in het Duits gestelde instructies in de praktijk op grote bezwaren stuitte, werd besloten de instructies te laten vertalen. Voorts was vertaling noodzakelijk ten behoeve van een in tripartite verband op te stellen contract waarin ook Nederlandse fabricage-specificaties dienden te worden opgenomen.

2. Door het toenmalige hoofd van de ontwikkelingsgroep van UCN werd aan FDO, waarmee reeds veel contact bestond, opdracht tot het vertaalwerk gegeven. Door de heer [REDACTED] van FDO werd Dr. KHAN voor het vertaalwerk aangewezen, daar deze zowel de Duitse als de Nederlandse taal machtig was, een brede technische kennis bezat en hij in zijn werkprogramma nog ruimte had. KHAN verrichtte het vertaalwerk in Almelo omdat dit door UCN geleid werd en het mogelijk in overleg met UCN-medewerkers diende plaats te vinden. Volgens zijn verklaring is [REDACTED] van de detachering van KHAN niet op de hoogte gesteld.

3. Dr. KHAN is op 14 oktober 1974 met zijn werkzaamheden te Almelo aangevangen. KHAN heeft 128 manuren in Almelo gewerkt, verspreid over de weken beginnende op 14, 21, 28 oktober, 13 en 25 november.

Door de beveiligingsinspecteur de heer [REDACTED] werd KHAN

~~GEHEIM~~

./.

op 21 oktober 1974 gebriefd over de geldende beveiligingsregels, zoals de toegangsregeling, het "clean-desk" systeem, en het medenemen van documenten (bijlage 11). Hij weet zich niet te herinneren of hij Dr.KHAN heeft medegedeeld dat hij niet in de fabriek mocht komen. Hij herinnert zich wel geen instructies aan bewaking en/of overig UCN personeel terzake een eventuele beperkte bewegingsvrijheid van Dr.KHAN te hebben gegeven.

Aanvankelijk werd KHAN telkenmale slechts toegang tot het terrein verleend nadat een bezoekersbriefje was ingevuld. Op 1 november 1974 werd Dr.KHAN een tijdelijke toegangspas verstrekt waardoor de bezoekersbriefjes-procedure niet meer nodig was.

4. KHAN werd ondergebracht in de zogeheten "brainbox", een tijdelijk houten gebouwtje staande op het terrein van de centrifugefabriek naast het fabrieksgebouw. Hij deelde een kamer met een bij UCNwerkzame Philips-medewerker. Voorts waren er nog enkele - hoeveel en wie is niet exakt te bepalen - andere personen werkzaam in de "brain-box". De bewoners van de "brain-box" waren voor wat betreft de sanitaire voorzieningen aangewezen op de centrifugefabriek.

Ook maakten zij gebruik van de op de eerste verdieping van de centrifugefabriek gelegen kantine. Dr.KHAN en zijn kamergenoot hadden elk een eigen bureau en een eigen stalen kast ter beschikking met verschillende sleutels. Ook in de "brain-box" golden de beveiligingsregels zoals "need to know"-principe en het afsluiten van bureaus, kasten en kamers. Onder de technici heerste echter een "open" sfeer.

De groep mensen die in de brain-box werkte of had gewerkt werd door het overige personeel als een "elite-groep" beschouwd en KHAN werd als lid van die groep gezien. Binnen de centrifugefabriek waren er geen onder controle van de bewaking staande afscheidingen tussen de diverse bedrijfsruimten. Wel werd er toegangscontrole op de fabriek uitgeoefend middels een CCTV systeem.

Eén medewerker van UCN heeft verklaard dat hij Dr.KHAN diverse malen in witte jas en met blocnote in de hand in de bedrijfsruimten van de centrifugefabriek heeft gezien.

~~GEHEIM~~

~~GEHEIM~~

5. KHAN⁷ werd belast met het vertalen van twee van de acht bij UCN aanwezige delen van het [REDACTED] rapport. De twee delen heeft hij achtereenvolgens ter vertaling ontvangen. Nadat hij het eerste deel had vertaald en teruggegeven heeft hij het tweede deel ontvangen.

Een medewerker van UCN heeft verklaard dat hij één keer heeft gezien dat KHAN naast zijn vertaalwerk een blocnote had liggen waarop hij met, voor deze, onleesbare en onbekende tekens aantekeningen maakte. Toen daar een opmerking over werd gemaakt heeft KHAN gezegd dat hij een brief aan zijn familie schreef.

Het werk van de kamergenoot van KHAN bestond uit het ontwerpen van meetgereedschap en het "screenen" (controleren) van tekeningen.

Deze tekeningen hadden betrekking op de CNOR en G-2 centrifuge.

De G-2 tekeningen vormden een complement op de rapporten welke door KHAN werden vertaald. Zij bevatten gegevens (maten) welke essentieel waren om een totaalbeeld te krijgen over de productie van deze G-2 centrifuge.

Het kwam regelmatig voor dat KHAN's kamergenoot de kamer enige tijd verliet. De documenten en de tekeningen waarmee gewerkt werd, werden dan niet opgeborgen. Dr. KHAN heeft derhalve de mogelijkheid gehad onopgemerkt kennis te nemen van de gegevens waarover zijn kamergenoot beschikte.

6. De 6 overige delen van het totale G-2 rapport waren ook in de brain-box aanwezig. Deze delen bevatten de gegevens over het opzetten van een centrifugefabriek. Bij afwezigheid van de betreffende medewerkers zou - indien de kamer niet afgesloten is geweest - KHAN deze delen hebben kunnen inzien. Het lijkt echter niet erg aannemelijk dat dit is geschied. KHAN heeft, naar werd verklaard, zeer ijverig en veelal onafgebroken aan zijn vertalingen gewerkt. Gezien het beperkte aantal dagen dat hij bij UCN heeft vertoeft moet de kans dat hij van de omstandigheden als hierbovenomschreven misbruik heeft gemaakt, klein worden geacht.

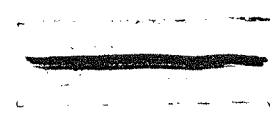
Eén informant verklaarde dat hij vond dat KHAN een goede kennis bezat over de SNOR-en CNOR-centrifuge en dat deze zeer geïnteresseerd was in de G-2 centrifuge.

~~GEHEIM~~

KHAN had toestemming van het door hem vertaalde gedeelte bij FDO in Amsterdam te laten typen. Voor de in de brainbox werkzame personen was nl. slechts ééntypiste beschikbaar. Tussen de FDO typiste en Dr.KHAN was er een frequent telefonisch overleg over het vertaalde werk. UCN heeft al de getypte vertalingen ontvangen.

7. Gebleken is dat KHAN reeds vóór zijn vertaalwerk dat op 14 oktober 1974 aanving, bezoeken (t.w. op 8 en 9 mei 1972 en op 3 oktober 1974) heeft gebracht aan de centrifugefabriek te Almelo. De eerste twee bezoeken hielden verband met het G 2 zwartingsproces, een proces waarmede KHAN in het kader van zijn werkzaamheden te maken had en waarover bij UCN problemen waren ontstaan. Het wordt zeer waarschijnlijk geacht dat Dr. KHAN toen, onder begeleiding, in de G-2 zwartingsruimte is geweest. Die ruimte is slechts bereikbaar via de bedrijfsruimte waarin onderdelen worden gefabriceerd. Het derde bezoek hield verband met het te verrichten vertaalwerk.

~~GEHEIM~~

1. In augustus 1975 ontving het in Groot-Brittannië gevestigde bedrijf [REDACTED] Ltd. telefonisch het verzoek van de heer [REDACTED] van de Pakistaanse Ambassade te Brussel om informatie te geven over de bij [REDACTED] geproduceerde omvormers (ongerubriceerde apparatuur). Dergelijke omvormers worden onder meer gebruikt in het ultracentrifuge project. De heer [REDACTED] werd voor verdere informatie verwezen naar de [REDACTED] vestiging te [REDACTED].

Deze vestiging werd door de heer [REDACTED] opgebeld. [REDACTED] deelde mee dat hij werkzaam was bij het Belgische bedrijf [REDACTED], en verzocht om een offerte voor een bepaald type omvormer

De specificaties welke de heer [REDACTED] doorgaf bleken een sterke overeenkomst te hebben met die welke door het Nederlandse bedrijf Comprimo werden opgesteld ten behoeve van het ultracentrifuge project. De specificaties waren ongerubriceerd.

Comprimo dat door [REDACTED] werd ingelicht kon geen verklaring vinden voor deze merkwaardige gelijkenis van specificaties.

2. Op 15 oktober 1975 werd aan de beveiligingsinspecteur van UCN, de heer [REDACTED] gerapporteerd dat de firma [REDACTED] in Frankrijk een offerte-aanvraag had ontvangen voor wikkelfolie van de Pakistaanse ambassade te Brussel (bijlage 12). Het was duidelijk dat de gegevens, die daarbij waren verstrekt, uit een ongerubriceerd meetrapport van UCN afkomstig waren. Het lag voor de hand dat iemand met kennis van zaken de gegevens aan de Pakistaanse overheid ter beschikking had gesteld omdat enkele niet essentiële meetgegevens uit het rapport waren weggelaten. Het bleek dat ook Dr.KHAN van FDO hiermede te maken had gehad. Niet vastgesteld is kunnen worden of KHAN het bewuste meetrapport inderdaad in handen heeft gehad. Het rapport bleek toen bij FDO niet meer aanwezig te zijn.

3. Van 7 - 11 oktober 1975 werd te Basel de NUCLEX (Nuclear Exhibition) gehouden. Naast vele leidinggevende personen in het UC-gebeuren werd ook Dr.KHAN op deze tentoonstelling gesignaleerd. Hij zou aldaar bij verschillende stands vragen hebben gesteld over UC zaken die bij de aanwezige UC medewerkers nogal verbazing wekten. Ook bij [REDACTED] zou hij informatie hebben ingewonnen.

~~GEHEIM~~

~~GEHEIM~~

4. De 3 bovenvermelde "incidenten" waren aanleiding om het doen en laten van Dr. KHAN aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Als gevolg van het beraad dat hierover tussen UCN, Economische Zaken en de BVD in oktober 1975 plaatsvond werd KHAN bij FDO buiten het UC project geplaatst. FDO kon hem met een andere taak belasten en was in staat daarbij de indruk te wekken dat het ging om een werk met een hoge prioriteit. KHAN toonde zich niet merkbaar verrast toen hij van zijn transfer naar een ander project op de hoogte werd gebracht. Op 24 oktober 1975 begon hij met zijn nieuwe werkzaamheden. Door de BVD werd nog een nader onderzoek ingesteld. Dit (buurt) onderzoek leverde geen noemenswaardige bijzonderheden op.
5. Hoewel de 3 genoemde gebeurtenissen de aandacht op KHAN vestigden wezen ze niet zeer nadrukkelijk naar inlichtingenwerkzaamheden van zijn kant. De door [REDACTED] gestelde vragen behoeften geen verband te houden met door KHAN aan zijn landgenoten verstrekte informatie. Niet zeker is voorts of KHAN wel in het bezit is geweest van het meetrapport dat als basis moet hebben gediend voor de offerte van de Pakistaanse Ambassade. Voor zijn bezoek aan de NUCLEX te Basel heeft KHAN later spontaan een verklaring gegeven waardoor het bezoek en de door hem ingewonnen informatie binnen het kader van een hem opgedragen werkopdracht kwam te liggen. Nader is vastgesteld dat de reis naar Basel door zijn werkgever FDO is betaald. (De UC-medewerkers die over zijn aanwezigheid en optreden rapporteerden, waren hiervan niet op de hoogte). Het belangrijkste argument om KHAN bij FDO buiten het UC project te plaatsen werd gevormd door de associatie tussen zijn nationaliteit en de belangstelling welke in genoemde periode van Pakistaanse zijde voor UC technologie werd signaleerd.
6. KHAN heeft slechts kort aan zijn nieuwe opdracht gewerkt. Medio december (maandag 15 december 1975 was zijn eerste verlofdag) vertrok hij voor familiebezoek naar Pakistan. Volgens zijn schriftelijke mededeling aan FDO is hij tijdens zijn verlof aldaar ziek geworden, (geelzucht) waardoor hij zijn verblijf in Pakistan moest verlengen.

~~GEHEIM~~